

Piti lukea pari kirjaa Uuden Naisen Kirjakahvilaa varten, ja huomasin lukevani Mikko Lensun Varatohtori Virta Koillisnavalla. Tyypillistä. Aina silloin kun pitäisi tehdä jotakin tiettyä, tulee helposti tehtyä jotakin muuta. Liekkö kukaan tutkinut sijaistoimintojen olennaisuutta länsimaisessa mentaliteetissa. Tutkimustuloksia saattaisi olla mielenkiintoista lukea, etenkin siitä minkälaisia sijaistoimintoja ihmiset keksivät ”pakkotöiden” välttämiseksi.

Varatohtori Virta Koillisnavalla kolahti postiluukkuun joskus loppukesästä. En tilannut sitä enkä myöskään kirjoittanut siitä Onnimanniin, koska en yksinkertaisesti ehtinyt. Mutta koska kirja kerran löysi tiensä kotiini, olen aina silloin tällöin luonut siihen tuiman silmäyksen sen nököttäessä olohuoneen pöydällä. Joskus nimittäin tulee tunne siitä, että lukemattomat kirjat ikään kuin tunkevat itsensä esille yrittäen muistuttaa olemassaolostaan. Silloin niihin pitää kai luoda tuimia katseita, että pysyisivät ruodussa, eivätkä aiheuttaisi liiallista ahdistusta.

Tulin lopulta siihen tulokseen, että Varatohtori Virta Koillisnavalla on käyttäytynyt kaiken kaikkiaan varsin vaatimattomasti, ja odottanut kärsivällisesti lukijaansa. Joten tulimpa vihdoon tarttuneeksi kirjaan. Ja hyvä niin, koska pienistä ennakkoluuloista (myönnetään, sarjat saavat minulta usein ennakkoluuloja osakseen) huolimatta lukukokemus oli varsin positiivinen.

Alla oleva kritiikki ei ole virallinen lehtikritiikki, kirjoitin sen vain tätä blogia varten. Siksi mukana on myös fiilistelyä ja kautta rantain kiertävää selitystä, ihan vain siitä ilosta, kun ei kerrankin tarvinnut laskea tekstin merkkimääriä.

Mikko Lensu: Varatohtori Virta Koillisnavalla
Kuvittanut Jukka Lemmetty
Teos 2007

Mikko Lensulta on tähän mennessä ilmestynyt kolme Varatohtori Virta –teosta. Ensimmäisessä kirjassa kelpo tohtorimme seikkaili ystäviensä kanssa Pohjoisnavalla etsimässä tutkimusalueita Sturmia ja napostelemassa arvaamattomia napajääsieniä. Toisessa osassa matka vei Etelänavalle, jossa tohtori seikkaili jälleen kerran varsin värikkään henkilöahmojoukon kanssa, ja taisi tarinassa muutama pingviinikin olla mukana. Nyt vuorossa oli legendaarinen Koillisnapa, joka ainakin Lensun kirjassa tuntui vaihtavan paikkaansa vähän väliä – ensin Tiibetissä, sitten taas jossakin muualla, ja sitten takaisin Tiibetissä. Joten kelpo tohtorimme suuntasi professorisystävänsä Hansin kanssa kohti Tiibetiä Koillisnapaa etsimään.

Olen pitänyt aikaisemmista varatohtori -seikkailuista kovasti, eikä tämä kirja ollut poikkeus. Päinvastoin, tuli sellainen tunne, että aikaisempien kirjojen sisällään pitämän seikkailuhakuisuuden sekaan on jostakin tullut syvyyttä, joka asettaa tarinan aivan toiselle tasolle – herrat tohtorit Virta ja Hans ovat uteliaita tutkijasieluja, jotka Koillisnavan lisäksi havittelevat tietoa legendaarisen Shangri Lan olemassaolosta. Kuitenkin miehet ymmärtävät paremmin kuin hyvin mitä seurauksia legendan löytymisellä saattaisi maailman katolla sijaitsevalle rauhalliselle Tiibetille olla, ja osaavat uhrata henkilökohtaisen kunnianhimonsa Tiibetin hyvinvoinnin puolesta. Edellisissä kirjoissa ei muistaakseni aivan tällaisia ulottuvuuksia tullut esille, vaan keskityttiin lähinnä seikkailuihin ja niistä selviämiseen. Koin tarinan uudet ulottuvuudet lähinnä positiivisena – lapsi ja nuori jaksaa ehkä lukea seikkailuja kirjasta ja sarjasta toiseen, mutta itse alan muutaman samantyyppisen tarinan luettuani kaivata jonkinlaista kehitystä tarinassa. Ja vaikka syvyyttä tulikin, ei kuitenkaan syntynyt tunnetta siitä, että sitä olisi liikaa – tarkoittaen lähinnä sitä, että tarinassa väännettäisiin rautalangasta esim. agenda Tiibetin vapauden puolesta ja Kiinan sortovallasta tms., mitä tarinassa

ei juurikaan tehty. Pienien eleiden ja etenkin huumorin kautta tuotiin joitakin ajatuksia esille, mutta ei häiritsevällä tavalla.

Se mistä olen varatohtori -kirjoissa pitänyt eniten, on mahtava henkilöahmorepertuaari. Hienoa on ollut myös se, että repertuaari vaihtelee tarinasta toiseen. Samoja henkilöahmoja ovat olleet lähinnä itse varatohtori ja hänen paras ystävänsä Hans. Hauskaa on eritoten se, kuinka varatohtori tuntuu vetävän puoleensa kaiken maailman eläimiä. Pohjoisnapa -kirjassa jäänmurtaja Polarsternilla tohtorin kaverina oli papukaija nimeltä Friz, älykäs Helmut -kissa sekä jääkarhuja, Etelänavalla jääpyton Vermiselli ja lauma pingviinejä. Nyt Koillisnavalla oli mukana Mao-niminen kissa sekä Bourbon -niminen jakkihärkä. Kissa ja jakki ovat maanmainioita otuksia, joiden touhut kirvoittavat naurun jos toisenkin. Kirjoissa esiintyvien eläinten lisäksi ihmishenkilöhahmojen kirjo on ollut myös varsin mainio. Täytyy sanoa että pidin eniten Koillisnapa-kirjan henkilöahmoista. Liekkö tarkoituksella tehty, mutta jossakin vaiheessa tuli tunne siitä, että kirjan sivuhenkilöhahmot oikein korostavat varatohtorin ja Hansin tutkijapersoonia. Sivuhenkilöhahmojen kautta tulee välillä erinomaisen oivallisesti esille tohtorismiehien karikatyyrinomaiset tutkijoiden luonteet.

Koillisnapa -kirjassa hauskin henkilöahmo on rouva Wang, ”Wangin-täti”, joka liittyy varatohtorin ja Hansin retkikuntaan kiinalaisten pyynnöstä. Herrat ovat näreitä rouvan läsnäolosta, mutta rouvapa ei olekaan aivan sitä miltä näyttää. Heti alkuunsa rouva päihittää herrat matkanteossa menen tullen Tiibetin ohuessa vuoristoilmassa, ja ukot puuskuttavat noloina tarmokkaan rouvan perässä. Hauskaa Wangin rouvassa olivat eritoten ne muutamat letkautukset, jotka tuntuivat aina asettavan maailman kohdalleen. Kyse oli yleensä jostakin varatohtorille hämärästä tai epäselvästä asiasta, joka puolestaan oli Wangin rouvalle täysin selvää, mikä rouvan letkautuksestakin kävi sitten ilmi. Varatohtorimme jäi sitten raaviskelemaan päänahkaansa ja ihmettelemään että näinkös tämä asia olikin. Kuten silloin, kun kävi ilmi, että Mao-kissa onkin lumileopardi eikä tavallinen kissa, ja varatohtorin ihmetellessä asiaa rouva Wangille hyvä rouva toteaa siihen että ”Minä kuvittelin että te tiesitte. Kuka nyt lumileopardia kissaksi kuvittelisi?” No kukapas muu kuin varatohtori Virta. Ilmankos ”kissa” tuntui kasvaneen kesän aikana. ;)

Lensun kerronta on lennokasta. Joskus kaunokirjallista kerrontaa kokeilleena tulin siihen tulokseen, että toimivan lennokkaan tekstin kirjoittaminen ei ole niin helppoa mitä voisi kuvitella. Tällainen lennokka kerrontatyö on ollut osa varatohtori -tarinoita alusta alkaen, ja olikin ilo huomata, että teksti säilyttää tasonsa vielä kolmannessakin kirjassa.

Se mikä kirjassa jonkin verran näiversi, olivat tekniset jutut. Välillä ne tuntuvat menevän aivan yli hilseen. Toki ne toimivat tärkeinä tarinaa rakentavina ja kannattelevina elementteinä, kuten napajäätutka joka tällä kertaa pyöräyttää koko Tiibetin seikkailun käyntiin, sekä magneetit ja kaikki muut sen sellaiset. Hauskahan näistä jutuista on kaiken kaikkiaan lukea, mutta välillä teknistä tietoutta tulee sivukaupalla toisensa perään niin että ei tahdo mukana pysyä. Tosin tässä on jonkin verran ehkä kyse myös siitä, että oma tietämättömyys maapallon magnetismista sun muusta nolottaa jonkin verran. Onneksi suurimman osan aikaa kerronta säilyy sillä tasolla, että humanistikin tajuaa missä magneettisessa navassa ollaan milloinkin menossa. ;)

Tekniikan läsnäolon toinen, se positiivinen puoli on nimenomaan tuo em. teknisten juttujen tarinaa rakentavina ja kannattelevina elementteinä toimiminen. Varatohtori -kirjoissa suurin osa tarinasta rakentuu teknisille jutuille, ja pääasiassa nämä jutut ovat loistavia. Koillisnapa -kirjassa oli mm. zorbiili, pyörivä pallo jossa herrat tohtorit matkustivat Kiinasta Tiibetiin, sekä hyppykeppi, jonka varatohtori kehitteli leikkiessään magneeteilla. Sitten kelpo tohtorimme hypähteli pitkin ja poikin tutkimusaluetta tekemässä kenttätutkimusta eri aiheiden parissa.

Kaiken kaikkiaan Varatohtori Virta ”jossakin navalla” -kirjat on mielestäni edelleen ennen kaikkea hyvän mielen kirjoja. Kun tällaisia tarinoita lukee, ei yksinkertaisesti voi olla hyvällä tuulella. Toki tarinoiden joukkoon on piilotettu erilaisia elämänviisauksia, kuten tiimityön tärkeys ja voima, luonnonvarojen arvostus ja luonnon kauneuden ihailu, mutta huumori on kuitenkin se voimavara, joka saa nämä kirjat toimimaan juuri sillä mainiolla tavalla jolla ne toimivat parhaiten – turha olisi luonnon kauneudesta tai ystävyydestä tai ihan mistä tahansa asiasta kirjoittaa, jos lopputulos kääntyisi niin sanotusti itseään vastaan esim. liiallisen rautalangasta vääntämisen vuoksi. Varatohtori -kirjoissa piilevä huumori pitää huolen siitä, että tarinoissa ei ole vääntämisen makua, ja että niissä tulee esille tietynlainen elämänilo, joka välillä kikatuttaa lukijalta varpaat kiharaan.

Kirjan kuvituksesta sen verran, että Jukka Lemmetyn kuvitus (Lemmetty on kuvittanut myös aikaisemmat Varatohtori -kirjat) on aivan huippua! En sitä tämän paremmin osaa sanoa – en edelleenkään osaa kommentoida kuvituksen ns. teknistä puolta. Näitä kuvia kun katselee, niissä jotenkin konkretisoituu kirjan henki, ne iloiset ja hyväntuuliset fiilikset, joita kirjan sivuilta pursuilee. Ja sitä paitsi kirjan kuvitus paikka paikoin auttaa ymmärtämään mitä kirjassa tapahtuu – esimerkiksi erään tiibetiläisen luostarin vesijärjestelmän toimintakuntoon saattaminen meni minulta tekstin perusteella ”hieman ohi”, mutta kuvituksen perusteella ymmärsin heti mistä asiassa oli kysymys. ;)

Suosittelen kaiken ikäisille lukijoille!